

הפורתח בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרו עולמית להיוזק
ועידוד לימוד התורה

יום חמישי י"ט כסלו תשע"ח | דף היומי בבלי: שבועות ט.
דף היומי בהלכה: מתחילת סימן רע"ו עד סעיף ב'. | לוח יומי מקוצר: עמוד 110 סימן רע"ה/רע"ו.
מוסר: פרק ה' ויש כמה וכמה עד תחילת פרק ו'.
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק א משנה ז' עד משנה י"ד.

עניני דיומא - חנוכה

באיזו שעה מדליקים נרות חנוכה?

ובאגרות משה כתב שראוי להדליק עשר דקות לאחר השקיעה; ודעת הגרי"ש אלישיב שאף לדעת הגר"א אין להדליק בזמן השקיעה הנדפס בלוחות; וכעין זה דעת האור לציון שיש להדליק כרבע שעה לאחר זמן השקיעה הנדפס בלוחות. ונער הנעשה בר מצוה בחנוכה, ומנהגו להדליק בזמן השקיעה - דעת הגר"ש ז"ל אויערבך, הגרי"ש אלישיב, הגר"נ קרליץ והגר"ח קניבסקי, שידליק בשקיעה כמנהגו; אך לדעת הגר"ש ואזנר עליו להמתין לזמן צאת הכוכבים, שבו יהיה ודאי 'גדול', וכן הורה הגראי"ל שטיינמן שראוי שימתין כשלושים וחמש דקות לאחר השקיעה.

[שו"ע תרעב, א, משנ"ב א וביה"ל ד"ה עם וד"ה לא; ביאורים ומוספים 'דרשו', 2-1]

זמן הדלקת נרות חנוכה הוא בצאת הכוכבים, ויש אומרים שזמנה הוא כרבע שעה קודם לכן, בתחילת בין השמשות; וזמנים אלו תלויים במחלוקת הידועה של הגאונים ורבנו תם בנוגע לזמני שקיעת החמה וצאת הכוכבים. בדעת הגר"א בנוגע לזמן ההדלקה ישנן משמעויות שונות, אולם תלמידיי בארץ ישראל נהגו להדליק בדיוק בתחילת 'שקיעת החמה'; דהיינו בזמן בו כדור השמש אינו נראה עוד, וכך מנהג ירושלים מקדמת דנא, וכן נהג הגרי"ז סולוביצ'יק. והחזון איש נהג להדליק כעשרים דקות לאחר השקיעה, וכך נהג הבית ישראל מגור, והעיד שכן נהג גם אביו, האמרי אמת.

הדף היומי בהלכה

האם מותר ליהנות ממלאכה שעשה גוי בשבת בבית מלון של גויים?

ואיסור ההנאה הוא אף כשהמלאכה נעשתה ברשות הגוי, כגון במלון השייך לו; ואף כשלא נעשה מאומה בדבר שנהנים ממנו, כגון שהכניס חפץ מרשות הרבים לרשות היחיד. וזמן האיסור הוא - עד שיחלוף במוצאי שבת זמן המספיק לעשיית המלאכה. [שו"ע רעו, א, משנ"ב א רג, וביה"ל ד"ה אסור, וד"ה בקבלנות; ביאורים ומוספים 'דרשו', 2, 6, 7]

גוי שעשה בשבת אחת מל"ט מלאכות דאורייתא בשביל ישראל, אסור לכל אדם להנות מהמלאכה; וכגון אם הדליק אור בחדר - אסור לעשות במקום דבר שלא ניתן לעשותו בחשכה. ואם עשה הגוי עבור ישראל אחד מאיסורי שבת דרבנן - אסורה ההנאה רק למי שהמלאכה נעשתה עבורו, וכן לבני ביתו ולאורחיו, כיון שנסתבר שדעת הגוי גם עבורם; ואף אורח שהוזמן באקראי צריך להחמיר, אלא אם כן הוזמן לאחר עשיית המלאכה.

הדף היומי בהלכה

שוטר גוי עוצר רכבים כדי לאפשר לך מעבר - האם מותר לעבור?

ישראל כדי לאפשר לו לעבור רגלית את הכביש, מותר לעבור, כיון שהמלאכה היא רק הסרת המונע ממעבר הכביש, ואין גופו נהנה ממנה. ומפתח שהובא באיסור ופתחו בו את הבית - יש אוסרים להכנס לתוכו, ויש מתירים מהטעם הנ"ל, שלא נעשתה מלאכה בגוף המפתח, וההנאה אינה ישירות מהמפתח, אלא הוא רק מסיר את המונע מלהכנס הביתה. [ביאורים ומוספים 'דרשו רעו', 8]

כאמור, גוי העושה בשבת מלאכה עבור ישראל, אסור לכל ישראל ליהנות ממנה. אולם, אם אין גוף הישראל נהנה מהמלאכה, והגוי עושה את המלאכה על דעת לקבל שכר - מותר ליהנות מהמלאכה. ולדוגמה: גוי שכיבה שריפה בבית בשבת - ואנו מניחים שעשה זאת על דעת לקבל שכר - ההנאה מהבית אינה הנאה ישירה מהמלאכה, כיון שהמלאכה רק מנעה את השריפה. ודוגמה נוספת: כששוטר גוי עוצר את התנועה בשבת עבור

גוי הרים את המפסק הראשי עבור חולה - האם מותר לכל דיירי הבניין ליהנות מהאור?

אולם, כשמדובר במלאכה שיתכן שהגוי יוסיף לעשות מלאכה עבור ישראל (שאינו חולה), וכגון שינוי עוצמת המזגן כשיתרבו אנשים בחדר, לכתחילה אסור לאנשים שהגוי מכינם ליהנות מהמלאכה, מחשש שהגוי יעשה מלאכה גם עבורם. [שו"ע רעו, א, משנ"ב ח-י, וביה"ל ד"ה ויש; ביאורים ומוספים דרשו, 13; וראה שם, 41]

גוי שהדליק אור בשבת לצורך עצמו, או לצורך חולה שיש בו סכנה - מותר לכל אדם ליהנות ממלאכתו, כיון שמדובר במלאכה אחת הנעשית עבור אדם אחד כמו עבור מאה, ואף אם נעשו אגב כך מלאכות נוספות המועילות לאחרים, וכגון שינפל המפסק הראשי של החשמל בבניין מגורים משותף, והגוי הרימו, ונדלקו האורות בכל הבניין - מותר ליהנות מהמלאכה, כיון שהגוי עשה רק פעולה אחת שהיתה הכרחית לקיום צורך עצמו או צורך החולה.

הסיפור היומי

ענה המגיד ואמר לו: "תדע כי לא הרופא מרפא את החולה, כי אם המלאך המתלווה עמו הוא המביא את הרפואה בכנפיו. לרופא פשוט מתלווה מלאך פשוט, אך לרופא גדול מתלווה מלאך גדול". נדהם היהודי למשמע התשובה המוזרה שלא ממין השאלה ולא ידע את נפשו,

ליום היא"צ של הרה"ק רבי דב בער ממעזריטש זי"ע - "המגיד ממעזריטש", תלמידו של הבעל שם טוב ויורשו בהנהגת תנועת החסידות

הרב אברהם פוקס
פעם אחת הגיע יהודי למעזריטש, ובהיכנסו לחלות את פני המגיד סיפר כי על אף ששום בקשה מיוחדת אין לו מאת פני הצדיק, הרי שטרח ובא עד הלום משום שמעו של הצדיק שהגיע לאוזניו ועורר בו את הרצון לזכות ולראות פניו. ענה המגיד ואמר לו: "תדע כי לא הרופא מרפא את החולה, כי אם המלאך המתלווה עמו הוא המביא את הרפואה בכנפיו. לרופא פשוט מתלווה מלאך פשוט, אך לרופא גדול מתלווה מלאך גדול". נדהם היהודי למשמע התשובה המוזרה שלא ממין השאלה ולא ידע את נפשו, וכך כשתמיהה רבתי מנקרת במוחו יצא ממעזריטש לדרכו.
לא ארכו הימים ואותו יהודי למשכב נפל ומחלה אנושה דבקה בו. חייו היו בסכנה חמורה וכל הרופאים שהוזעקו אל מיטתו נואשו הימנו. בעת ההיא ערך מלך פרוסיה מסע ובמהלכו הגיע עם פמלייתו לעירו של היהודי החולה. השמועה פשטה בעיר כי רופאו האישי של המלך, הלא הוא דוקטור גארדייא, נענה לדרישת תושבי העיר וניאות לנצל את שהותו במקום כדי לטפל באי אלו חולים תמורת תשלום הגון.
משהגיעו הדברים לאוזני החולה אזר את שארית כוחותיו ולחש לבני ביתו: "דומני כי עתה נפתרה לי תעלומת דבריו התמוהים של המגיד ממעזריטש. מסתבר כי המגיד צפה ברוח קדשו את מחלתי ורמז לי כבר אז כי לא אחוס על ממון וכי אזמין את הרופא הגדול רופאו של מלך פרוסיה למיטת חוליי". עשו בני הבית כמצוות אביהם החולה והזעיקו את הרופא לבקרו תוך השלמה עם מחיר העתק שדרש בשכר טרחתו. ואולם משהופיע הרופא בחדר החולה ואך החל לבדקו, מיד נענה ואמר לבני הבית במורת רוח: "לשם מה הזמנתם אותי הנה, כלום מחיה מתים אני? והלא אפסו כבר כל סיכויי של החולה להחלים". "אכן", השיבו בני הבית באנחה כבושה, "ידענו גם ידענו כי חמור הוא המצב, אולם היתה זו דרישתו של החולה בעצמו, משום אותו מעשה ואותם דברים ששמע פעם מפי הצדיק ממעזריטש".
משך הרופא את כתפיו בתימהון וגיחך על אמונותיהם המוזרות, נטל את שכרו ועמד ללכת. טרם צאתו העיף עוד הרופא מבט אחרון אל עבר החולה, ולפתע מיהר לשוב ולגשת אל מיטתו. "נדמה לי כי חל שיפור רציני לפתע", מלמל חרש כאל עצמו. הוא התיישב לרשום מרשם ושיגר שליח לבית המרקחת להביא תרופה מתאימה, אולם עד ששב השליח הבחין הרופא בשיפור נוסף -

ומיהר לרשום מרשם אחר המתאים למצב הנוכחי. אך יצא השליח השני אל עבר בית המרקחת, וכבר רשם הרופא מרשם שלישי...
"נס כזה לא חזיתי מימי!" קרא הרופא בהשתוממות. "החולה הולך ומחלים למול עיני בצעדי ענק". אדהכי והכי מסוגל היה כבר החולה להתיישב במיטתו ולשוחח עם הרופא כאחד האדם. באוזניו המרותקות של הרופא חזר החולה על דברי המגיד שנאמרו לו במעזריטש בטרם לכתו.
רשם לעצמו הרופא את כתובתו של המגיד במעזריטש תוך הצהרה כי איש אלוקים פלאי שכזה מוכרח הוא להכיר ולראות במו עיניו. מאותו היום לא מצא הדוקטור גארדייא מנוחה בנפשו. מוצאו היהודי אשר נשכח כמעט מזיכרונו התעורר בקרבו בבת ראש והחל טורד את שלוותו. הוא נזכר בבית אביו ר' שמשון הישר והתמים אשר חלה מעגמת נפש כאשר סר בנו מדרך התורה והמצוות והחל רועה בשדות זרים. מצפונו החל לייסרו מבלי הרפות והוא נמשך בכבלים נעלמים מעזריטשה.
כעבור תקופה נוספת של לבטים ותהיות נטש את חצר המלך וערק לחצרו של המגיד הקדוש ממעזריטש. כאשר דרכו כפות רגליו על סף חדרו של המגיד, קיבלו המגיד בזרועות פתוחות ונענה לבקשתו לקבלו תחת חסותו. "אני אטפל ברפואת נפשך", אמר המגיד, "ואתה תטפל ברפואת גופי". הרופא שינה את מלבושיו, העטה על עצמו חזות יהודית אף חזר ואימץ לעצמו את שמו היהודי המקורי - "אהרן", ובמשך תקופה ארוכה ישב רתוק לבית מדרשו של המגיד הקדוש במעזריטש ולא יצא את חצרו כלל. הוא היה מטפל ברפואתו של המגיד בכלל וברפואת רגלו הכואבת בפרט, כשלעומת זאת מטפל היה המגיד בנפשו וברוחו של הרופא, מורה לו את דרך התשובה ומקרבו לחסות תחת כנפי השכינה. זכה רבי אהרן גארדייא לשוב בתשובה שלימה מאהבה עד שהגיע למדרגות רמות ונעלות בתורה ובעבודה ותפס מקום נכבד בקרב החבורה הקדושה של מעזריטש בזקנותו, שמו היה נערץ בסוד ישרים ועדה והיה יושב על התורה ועל העבודה בעיר ואם בישראל אוסטראה רבתי. לאחר פטירתו כבן תשעים וחמש שנה נקבר בין גדולי אוסטראה ורביה ועל מצבתו נחקק לאמור: "פ"נ הישיש הזקן שהלך ושימש חכמים, אשר שימש להרב בוצינא קדישא מ"מ מגיד מישרים דק"ק מעזריטש, מ' מורינא אהרן במו"ה שמשון דאקטאר גארדא, נפטר ב"ו אדר שני תק"ע פ"ק, תנצבה".

כשסיפרו את הדברים למרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, הגיב ואמר: "בוודאי מן השמים הביאו על מרן הגראי"ל את העייפות הגדולה, כדי למנוע ממנו שימוש בחשמל שאינו כשר"

מרן עייפות גדולה שלא כהרגלו, והוא התנמנם על הסטנדר במהלך לימודו, כך יצא שהוא לא קרא לאור החשמל באותו ליל שבת!...
לאחר מעשה סיפרו את הדברים לרבנו הגר"ח שליט"א והוא הגיב ואמר: "בוודאי מן השמים הביאו על הגראי"ל את העייפות הגדולה, כדי למנוע ממנו שימוש בחשמל שאינו כשר".

(ע"פ גיליון דברי שיח מקץ תשע"ז)

כשהביאו למרן הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א את הספר החדש על מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א - 'רבי אהרן ליב', עיין בו רבנו הרבה ולא הניחו עד שסיים לעיין בו. אחד המעשים הנפלאים המובאים שם, הוא בקשר להקפדתו של מרן הגראי"ל שלא להשתמש בחשמל המיוצר בשבת על ידי יהודים.
היה זה בשבת אחת, כאשר בטעות נשאר החיבור בביתו של הגראי"ל למערכת החשמל הרגילה. באי הבית החליטו שלא לספר לו על כך, כדי שלא לגרום לו צער גדול. אך הנה, הם שמו לב לתופעה מעניינת: באותו ליל שבת נפלה על

קנין חכמה - פרקי אבות

"אינני נוהג לשתות משקה זה, ואף אינני יודע כיצד לעשות זאת" - ניסה התלמיד להתחמק מההזמנה. "אם כן, בא ואלמד אותך" - השיב לו הגר"נ טולדנו זצ"ל. התבונן בו התלמיד בפליאה: "מדוע עלי ללמוד כיצד לשתות ויסקי?"

"במהלך נסיעותיי מסביב לעולם נפגש אני פעמים רבות ביהודים הרחוקים מתורה ומצוות וחפץ אני לקרבם ליהדות. אחת הדרכים בהן אני נוהג היא, לשתות איתם 'לחיים' ואגב לשוחח איתם בעניינים של תורה והשקפה.
"אך דא עקא, חלקם לצערנו הרב מחללי שבת בפרהסיא, ואם כן יינם הוא יין נסך, וכיצד אשתה איתם לחיים? הפתרון שמצאתי הוא לומר שאני נוהג לשתות וויסקי בלבד!
"כעת מבין הנך מדוע גם עליך ללמוד לשתות משקה זה?" - סיים רבי נסים את הסברו.
(מוסף שבת קודש יתד נאמן, בהעלותך תשע"ג)

אוהב את הבריות ומקרבן לתורה (אבות א'ב)

סיפר אחד מתלמידיו של הגאון רבי נסים טולדנו זצ"ל, הגר"ד אלאוף שליט"א, כי פעם בהזדמנות מסוימת קיבל מרבנו הזמנה לא כל כך שגרתית...
לבוא לשתות יחד עמו ויסקי.
"אינני נוהג לשתות משקה זה, ואף אינני יודע כיצד לעשות זאת"... טען התלמיד באוזני רבו.
השיב לו רבנו: "בא ואלמד אותך".
התבונן בו הגר"ד בפליאה: "מדוע עלי ללמוד כיצד לשתות ויסקי?!"
השיב לו רבי נסים:

עניינא דיומא - חנוכה

באיזו שעה מדליקים נרות חנוכה?

ובאגרות משה כתב שראוי להדליק עשר דקות לאחר השקיעה; ודעת הגרי"ש אלישיב שאף לדעת הגר"א אין להדליק בזמן השקיעה הנדפס בלוחות; וכעין זה דעת האור לציון שיש להדליק כרבע שעה לאחר זמן השקיעה הנדפס בלוחות. ונער הנעשה בר מצוה בחנוכה, ומנהגו להדליק בזמן השקיעה - דעת הגר"ש ז'אויערבך, הגרי"ש אלישיב, הגר"נ קרליץ והגר"ח קניבסקי, שידליק בשקיעה כמנהגו; אך לדעת הגר"ש ואזנר עליו להמתין לזמן צאת הכוכבים, שבו יהיה ודאי 'גדול', וכן הורה הגראי"ל שטיינמן שראוי שימתין כשלושים וחמש דקות לאחר השקיעה.

[שו"ע תרעב, א, משנ"ב א וביה"ל ד"ה עם וד"ה לא; ביאורים ומוספים 'דרשו', 1-2]

זמן הדלקת נרות חנוכה הוא בצאת הכוכבים, ויש אומרים שזמנה הוא כרבע שעה קודם לכן, בתחילת בין השמשות; וזמנים אלו תלויים במחלוקת הידועה של הגאונים ורבנו תם בנוגע לזמני שקיעת החמה וצאת הכוכבים.
בדעת הגר"א בנוגע לזמן ההדלקה ישנן משמעויות שונות, אולם תלמידיו בארץ ישראל נהגו להדליק בדיוק בתחילת 'שקיעת החמה', דהיינו בזמן בו כדור השמש אינו נראה עוד, וכך מנהג ירושלים מקדמת דנא, וכן נהג הגרי"ז סולוביצ'יק.
והחזון איש נהג להדליק כעשרים דקות לאחר השקיעה, וכך נהג הבית ישראל מגור, והעיד שכך נהג גם אביו, האמרי אמת.

"אינני יכול לעשות כעת מאומה", הצטדק הרב טננבאום, "משרדי הצבא סגורים כעת ואיני יכול לדבר עם איש!" אולם הרב מבריסק כמו התעלם מדבריו ואמר: "תגייד 'אינני רוצה' ולא 'אינני יכול'!"

"לא מחר! היום!", אמר הרב טננבאום בנחרצות. אולם הקצין התעקש: "היום לא אוכל לשחרר אותנו. הבקשה בלתי אפשרית בעליל".

אולם הרב טננבאום שלף את המשפט שנאמר לו לפני זמן קצר: "אל תגייד 'לא יכול', תגייד שאינך רוצה!"...

התרגז הקצין: "אם אני אומר שאינני יכול, פירושו של דבר שבאמת אני לא יכול! הכל סגור עכשיו!"

הרב המתין לסיום המשפט ורק אמר: "דע לך, כל מה שאמרת לי - אמר הרב הגדול!" הקצין נאנח, לאחר מכן נשך את שפתיו.

"טוב", אמר לבסוף, "ננסה..."

בסופו של דבר, זמן קצר לפני תחילת היום הקדוש, שוחרר העציר, וכאשר הגיע הרב טננבאום ובישר זאת לרב מבריסק, הוא לא שכח להדגיש כי השחרור המיוחד עלה בברכה...

הנה כי כן, התירוץ של "אינני יכול" הנו כיסוי ומעטה ל"אינני רוצה", כי מי שרוצה באמת - הקב"ה מזמן לו את רצונו ומצליח בידו.

(גיליון דברים טובים וירא תשע"ח)

למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו (בראשית לו כב)

שנה בערב יום הכפורים קרא הרב מבריסק לרב טננבאום ז"ל, מזכיר ועד הישיבות, ואמר לו שיש אברך שעקב הזנחה לא הגיש דחית גיוס, ולכן נחשב כעריק והושם בכלא, ויש לטפל בשחרורו.

ענה הרב טננבאום: "אין בעיה! מיד בצאת יום הכפורים אטפל בעניין". נענע הרב מבריסק בראשו ואמר לו: "לא מחר! היום עליך לשחרר אותו".

"אינני יכול לעשות כעת מאומה", הצטדק הרב טננבאום, "משרדי הצבא סגורים כעת ואיני יכול לדבר עם איש!" אולם הרב מבריסק כמו התעלם מדבריו ואמר: "תגייד 'אינני רוצה' ולא 'אינני יכול'!"

הרב טננבאום יצא מבית הרב, והתלבט מה בידו, אכן, לעשות? מחוסר בררה החליט ללכת למחנה שנלך. בהגיעו לשם בקש לדבר עם הקצין הבכיר ביותר. כעבור דקות אחדות יצא אליו קצין והתעניין ברצונו.

פתח הרב טננבאום ואמר: "ראה נא, היום ערב יום כפור וכל יהודי זקוק לברכה ביום זה. אולי הנך מעוניין לזכות בברכה מרב גדול?"

למשמע הדברים התעוררה נקודה יהודית רדומה בלב הקצין, והוא נהג בראשו. "אם כן", המשיך הרב, "כל שעליך לעשות הוא לשחרר חייל, ומיד תזכה בברכה".

"אין בעיה", הגיב הקצין, "מיד במוצאי יום כפור אטפל בעניין".

החפצים בחיים - חפץ חיים יומי

בעל המלאכה רימה אותי - האם מותר לי להזהיר את חבריי מפניו?

שנגע בממונו או בכבודו", על כן הדבר אסור. כך כותב החפץ חיים, וכך אכן מובאת בביאורים ומוספים של 'דרשו' הוראתו של הגר"י זילברשטיין שליט"א - "שאסור לספר לאחרים שהבעל מלאכה ניצל את מצוקתו לדרוש עוד כסף, אף כשמטרתו לתועלת שלא יעשה כן להם, מפני שאין כוונתו לתועלת אלא מחמת כעס ושנאה כמבואר כאן..." (זאת מלבד העובדה שיתכן ובעל המלאכה הוא הצודק בוויכוח שביניהם).

אולם למרות זאת אין האדם יכול לפטור עצמו לגמרי מחובתו להציל את חברו מנזק. התורה מצווה עליו במקרה זה להתגבר ולהתעלות מעל רגשותיו, ולפעול באופן המותר! וכפי שמובא בהמשך הדברים ב'ביאורים ומוספים' - שכאשר הדברים נוגעים ממש להצלה מנזק, אזי אף אם המספר שונא את המסופר, מכל מקום מותר לספר הדבר לתועלת הצלת חברו - "ויכריח את עצמו בעת הסיפור לכוון לתועלת, ולא מצד שנאה"...

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים' "הזמנתי בעל מלאכה לביצוע עבודות בביתי - והלה ממש רימה אותי לאורך כל הדרך! בסיכומי של דבר נאלצתי לשלם עבור העבודה מחיר גבוה ביותר! זהו גזל של ממש! האם אין זו מצווה להזהיר את כל חברי וידידי מפניו של בעל המלאכה הזה?!"

עד כמה מוטל עלינו לדקדק לא רק בפרטי ההלכה, אלא גם לחפש ולדקדק במניעים הנסתרים שבלב פנימה - נוכל ללמוד מההלכה הנלמדת היום בספר חפץ חיים (כלל י' סעיף יא), הנוגעת לסיטואציה הנ"ל המוכרת לכולנו מחיי היום יום.

בדוגמה מעין זו, לא די שיהיה בסיפור הדברים תועלת - אלא על המספר להתכוון באמת לשם תועלת! וכיון שבדודאי אין כוונת המספר לתועלת, אלא "כוונתו כדי לבזותו בעיני בני אדם, שיפורסם לפניו חרפה ולקלון עבור זה

קנין חכמה

מה הפירוש "אל תעש עצמך כעורכי הדיינים"?

שמלמד טענות של שקר לחבירו לטעון בהם, כי אדם זה רשע גמור הוא! ולא הוצרך לומר כי אין לאדם לעשות כן, כי עבירה גדולה היא, אלא שמסדר לו טענותיו ועורך לפניו הדיינים, ומגלה ליחיד דינו, שאינו ראוי לעשות כן, כי יחשדוהו וידברו עליו רע שלמדו לשקר.

[רבנו יונה אבות א, ח]

במשנה במסכת אבות נאמר: "אל תעש עצמך כעורכי הדיינים". ומפרש רבנו יונה: עורכי, כמו אַרְכִי - ראש, כלומר, ראש הדיינים. ופירושו - אל תעש עצמך כראש הדיינים, שישאלוך בעלי הדין ותאמר להם הדין, ואחר כך ילכו לדיינים אחרים לדון, ויאמרו להם כבר לנו ראש הדיינים שכך הדין.

והרמב"ם ז"ל פירש - אל תעש עצמך כעורכי הדיינים, לא דיבר כאן במי

"יענקל, יענקל", קוראת האשה בעוז, "אם החזו"א אמר - אז יש פה, חייב להיות!". "האם את מתכוונת לפרק את כל החנות???" - שואל הבעל בתדהמה. "כן", עונה האשה בלהט

נס פך השמן של שנת תש"ח בחנות המכולת הבני ברקית - שמסביר את תירוצו של רבי עקיבא אייגר על הכפילות בלשון הפסוק | מיוחד

הרב ישראל מאיר שושן

"וַיִּסְפַּר שֵׁר הַמְּשָׁקִים אֶת הַלְמוֹ לְיוֹסֵף" (בראשית מ', ט')

יוסף פותר את חלמו של שר המשקים: שלושת השריגים הם שלושה ימים, ביעוד שלושת ימים ישא פרעה את ראשו והשיבך על כנף - פרעה יחזיר אותך למקומך הראשון, ונתת כוס פרעה בידו - אתה חוזר לתפקידך הקודם כמשפט הראשון אשר היית משקוהו.

לאחר פתרון החלום לטובה, מבקש יוסף משר המשקים: "כי אם זכרתי אתך כאשר יטב לך" - הרי תשוב להיות קרוב למלך, תפגוש אותו מידי יום, אנא בקש עלי בפניו, הזכר גם אותי לטובה, ועשית נא עמדי חסד והזכרתי אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה".

מקשה ר' עקיבא איגר, לכאורה בפסוקים הנ"ל ישנן מילים מיותרות: "ישא פרעה את ראשו" - יחזיר אותך לתפקידך, ומיד אח"כ - "והשיבך על כנף". כפילות נוספת: "ונתת כוס פרעה בידו כמשפט הראשון אשר היית משקוהו" אם אתה חוזר לאותו תפקיד שהיית קודם, ודאי זה "כמשפט הראשון אשר היית משקוהו"!!...

ובהמשך - "כי אם זכרתי", למה נכתבה המילה "כי", מדוע לא מספיק לומר "אם זכרתי"?

על מנת להסביר את תירוצו של ר' עקיבא איגר, נספר מעשה שהיה בבני ברק לפני קרוב לשבעים שנה עם מרן החזון איש צוק"ל.

מרן החזון איש היה גר בגבעת רוקח, ליד ישיבת סלבודקא עד שנת תש"ז. (בסוף ימיו עבר לרחוב חזון איש).

בשנת תר"צ עלה מהונגריה יהודי ירא שמים בשם ר' יעקב שוורץ ז"ל. שפתח חנות מכולת באזור.

כיצד היתה נראית מכולת בימים ההם? שני עמודונים של מדפים, ועליהם מונחים מעט המוצרים שנמכרו בחנות. קצת קמח, קצת קפה, סוכר ועוד אי אלו מצרכי יסוד נחוצים.

לפני חנוכה היו מוכרים בחנות גם נרות ופחיות של שמן זית. שמן הזית היה אז יקר מאוד, וכמעט לא נמצא מי שיקנה אותו. רק מעט אנשים, שהיו מהדרין מן המהדרין היו קונים את השמן היקר.

בשנה הראשונה לפתיחת החנות, הביא בעל החנות כחמש פחיות של שמן זית, הוא לא ידע כמה אנשים ירצו לקנות את המוצר היקר הזה. הפחיות של פעם, עשויות היו מפח דקיק, שעלול היה להינזק מכל מכה קטנה, פעמים רבות היו הפחיות נסדקות ותכולתן היתה נשפכת. רבי יעקב שמר על האוצר היקר במדף גבוה, כדי שלא ייהרס.

יום אחד, הגיע יהודי ירא שמים וביקש לקנות פחית של שמן זית. בדחילו ורחימו עלה רבי יעקב על הסולם וניסה להוריד את הפחית, אך אבוי, תזוזה לא נכונה גרמה לצניחת הפחית הישר לצניורות הגדולים שהחזיקו את המדפים והיו נטועים עמוק באדמה. משום מה כאשר "נבנתה" החנות, לא סגרו את הצניורות מלמעלה.

ההפסד היה גדול. כעת נשארו רק ארבע פחיות. בלילה, לאחר תפילת ערבית, קרא בעל החנות לאחיו מוטל שיבוא לעזור לו לחלץ את הפחית שנפלה, אולי בכל זאת יצליח להציל מעט מן השמן שהיה בה. ניסו שני האחים לחלץ את הפחית, זה מושך מפה וזה מושך מפה, כמעט שהצליחו, אך הפחית החמקמקה נשמטה מידיהם ונפלה בשנית.

אזרו השניים את כוחותיהם, נחושים להציל את המעט שאולי עוד נותר. ניסו וניסו, אך לשוא, הפחית היתה תקועה עמוק ורחוק, ולא היתה שום דרך להגיע אליה.

הצטער בעל החנות על אובדן הפחית, אך מיהר להזמין את הרתך שיסתום את הצניורות, וימנע אובדן של רכוש יקר נוסף.

השנים עברו חלפו, והמעשה נשכח מליבם של האחים. בינתיים, עבר מקומו של שמן הזית, וירד למדפים הנמוכים יותר.

בשנת תש"ח עם קום המדינה, היה המצב הכלכלי חמור ביותר. בכל א"י לא ניתן היה להשיג שמן זית. מיד אחרי סוכות יצא רבי יעקב לתור את הארץ

בנסיון נואש להשיג מעט מן השמן הנכסף עבור נרות החנוכה, אך מסעו היה לריק, טיפת שמן לא נמצאה לו לרפואה.

תלמידי חכמים רבים שדקדקו בהלכה, היו מבקשים מן הרופא מרשם של שמן תינוקות. אם אין שמן זית - ידליקו לפחות בשמן הזה.

שבוע לפני חנוכה הגיעה הרבנית קרליץ, אשתו של החזו"א, לגב' שוורץ ושאלה: "נו, יש חדש עם שמן הזית?"

"אוי רבעצין", נאנחה בעלת החנות, "בעלי כבר התייאש מלהשיג את האוצר היקר הזה, בכל הארץ לא מצא ולו טיפה אחת קטנה"...

יומיים לפני חנוכה, שבה הרבנית לחנות ושאלה: "האם כבר הגיע השמן?" "לא, לא הגיע", חוזרת בעלת החנות על דבריה, "כבר אמרתי לך שאין להשיג אותו".

הרבנית חוזרת לחנות כעבור חצי שעה ואומרת: "אינני מבינה, בעלי הרב, טוען בתוקף שבחנות של שוורץ יש שמן זית, חייב להיות פה! אולי תחפשי שוב?" "כיצד זה יתכן?" מופתעת בעלת החנות, "הנה, הביטי, כל המדפים פתוחים לפניך"...

בחנות הקטנה, שהכילה מספר כה מועט של מוצרים, ניתן היה לראות בנקל שאין שום פחית של שמן זית על המדפים.

הרבנית עזבה את החנות בידיים ריקות.

אך גברת שוורץ, שהיתה יהודיה הונגריה בעלת אמונת חכמים חזקה ותמימה, לא אמרה נואש. כאשר שב בעלה מן השיעור הקבוע בדף היומי סיפרה לו את פרטי המעשה, כיצד אמר החזון איש בבטחון כה רב כי בחנותם ניתן להשיג שמן זית.

הבעל לא ידע כיצד לעזור לה: "מה אפשר לעשות?! השנה אין לי"...

לפתע נזכרה האשה: "האם זוכר אתה? לפני הרבה שנים, כבר אינני זוכרת מתי, נפלה פחית לתוך אחד הצניורות..."

"מי אמר שהיה זה שמן זית?" שאל רבי יעקב בספקנות, "אולי היתה זו פחית של סרדינים? וגם אם כן, הרי ניסיתי בזמנו להוציא אותה בעזרתו של אחי ולא הצלחנו, היום בודאי הכל מלא בחלודה..."

אך האשה לא אמרה נואש: "אולי אתה זוכר באיזה עמוד זה היה?" "אני ממש לא זוכר", ענה הבעל בעייפות, "ומה את רוצה שנעשה עכשיו???" "יענקל, יענקל", קוראת האשה בעוז, "אם החזו"א אמר - אז יש פה, חייב להיות!"

"האם את מתכוונת לפרק את כל החנות???" שואל הבעל בתדהמה, "כן", עונה האשה בלהט, "בקשתו של החזון איש - שווה כל מאמץ!"

לא נותרה לו כל ברירה, והוא מרוקן בזריזות את המדפים, מביא מברג ומפרק אותם אחד לאחד. אחר כך מחפש בעל מלאכה ערבי שיעקור לו את הצניור הימני שמחזיק את המדפים. הצניור תקוע בעומק של מטר בתוך האדמה, והערבי מתחיל לעבוד.

כעבור שעתיים וחצי, מלאה כל החנות באבק, הכל שבור ומפורק. רבי יעקב, בכוחות משותפים עם הערבי, מוציאים את הצניור מבטן האדמה, אך הצניור - ריק!!

האכזבה רבה. ההרס והבלגן גדולים, והתשלום לבעל המלאכה - גם הוא לא זול. אבל האשה הצדקת לא מתייאשת: "יענקל, אם לא מצאת בצניור הימני, נסה עכשיו את הצניור השמאלי!"

הערבי ממשיך במלאכתו ושובר במלוא המרץ. אחרי שלוש שעות מסיים הערבי את מלאכתו, וביחד עם הערבי הוא שולף את הצניור. הצניור יוצא מבטן האדמה, ולפתע, מתגלגלת לה מעדנות על רצפת החנות - פחית שמן זית מלאה וחתומה. פח שמן בחותמו של הכהן גדול, אין שום ספק!

ר' יעקב תופס את הפחית בשני ידיים, משאיר את הערבי עם הצניורות על הרצפה, וביחד עם אשתו הם רצים לביתו של החזו"א: "רביה, הבאנו לך את שמן הזית!!!" החזו"א רואה את השמן ואומר בשמחה: "אמרתי לך, ידעתי שבחנות של שוורץ נמצא שמן זית".

בני הזוג היו מאושרים. החזו"א שילם להם טבין ותקילין, סכום שכיסה את כל השבירה, ור' יעקב אמר לאשתו: "לפני עשר שנים, לא העלינו בדעתנו, מדוע זה שכחנו לסתום את פתחי הצינורות שבחנות, אך הקב"ה, שמנהל את העולם, ידע גם ידע שבעוד עשר שנים, בשנת תש"ח לא ניתן יהיה להשיג שמן זית, מיד הוא שמר פחית אחת של שמן זית לעושה דברו, לחזו"א. זו גם הסיבה שלא הצלחנו לחלץ אותה משם, כי הפחית הזו היתה כבר שמורה למרן החזון איש!!" זהו גם תירוצו של ר' עקיבא איגר, יוסף הצדיק פתר לשר המשקים את חלומו, שיחזור להגיש משקאות לפרעה, אך שר המשקים פחד: "כיצד אוכל לשוב ולהגיש משקאות בפני המלך? הרי כאשר אזכר כיצד נזרקתי לכלא בפעם הקודמת - ודאי ארעד מפחד ואשפוך בטעות את המשקה", ענה לו יוסף: "אל דאגה, אתה תשוב להיות שר המשקים, כמשפט הראשון אשר היית משקהו,

בדיוק באותו בטחון שהגשת לו את המשקאות בעבר, כך תגיש לו כיום. כל הסיבה שהגעת לכלא לא היתה בגלל הזבוב, אלא בעבורי, כי אם זכרתני, כדי שתכיר אותי בבית האסורים ותוכל להזכירני בפני המלך".
הקב"ה רצה שיוסף הצדיק יצא מהבור, מיד הוא מפיל את שר המשקים לבור. כאשר יידע שר המשקים מה היתה תכלית כניסתו לבור, יוכל לשוב ולשרת את פרעה ברוגע ובשלווה, 'כראשונה'...
יתן הקב"ה, שנזכה לחיות תמיד עם אמונה חושית, שכל אשר נעשה סביבנו - הכל בהשגחה פרטית!
"ואתם הדבקים בה' אלוקים חיים כולכם היום".